

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

СЕКЦІЯ 27. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Антіпова Жана Ігорівна, Кучеренко Геннадій Васильович

АТЛЕТИЧНА ГІМНАСТИКА В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ647

Барсукова Тетяна Олександрівна, Ігнатенко Сюзанна Олександрівна

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ, ЯК ЗАСІБ, ЩО СПРИЯЄ ПІДВИЩЕННЮ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ650

Гоголева Олена Миколаївна, Халайджі Світлана Владиславівна

НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС, ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ654

Заверзаєв Валерій Володимирович, Дразіна Євдокія Володимирівна

ІГРОВІ ВИДИ СПОРТУ – ІНСТРУМЕНТ, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ659

Кальніченко Андрій Михайлович, Форостян Ольга Іванівна

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ663

СЕКЦІЯ 28. ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іванійчук Таїсія Юріївна, Дем'яненко Ольга Михайлівна

БІБЛІОТЕЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ОДЕСИ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТВОРІВ М. СИНЯВЕРА ТА О. СУРІЛОВА В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНИХ ПАРАЛЕЛЕЙ МІЖ ХХ СТОЛІТТЯМ І СЬОГОДЕННЯМ667

Солодка Альона Іванівна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ СПАДЩИНИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕКАХ671

Стефанчишена Тетяна Михайлівна, Новітська Ірина Вадимівна

ДОВІДКОВІ ЮРИДИЧНІ ВИДАННЯ: ЧАСОВІ ТА ПРОСТОРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ673

Опольська Тамара Іванівна, Дремлюга Ольга Олексіївна

НОВИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ «БІБЛІОТЕКАР»: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ БІБЛІОТЕЧНІЙ ПРАКТИЦІ676

Петренко Олена Сергіївна, Ускова Наталя Костянтинівна, Фоміна Світлана Олегівна

БОГДАН МИХАЙЛОВИЧ КОМАРОВ – ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.679

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ683

СЕКЦІЯ 28.

ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Керівник секції: директор наукової бібліотеки, кандидат біологічних наук

Іванійчук Таїсія Юріївна

Секретар секції: завідувач відділу бібліографії та репрезентації

рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки

Стефанчишена Тетяна Михайлівна

Іванійчук Таїсія Юріївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

директор наукової бібліотеки

Дем'яненко Ольга Михайлівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

провідний бібліограф наукової бібліотеки

БІБЛІОТЕЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ОДЕСИ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТВОРІВ М. СИНЯВЕРА ТА О. СУРІЛОВА В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНИХ ПАРАЛЕЛЕЙ МІЖ ХХ СТОЛІТТЯМ І СЬОГОДЕННЯМ

Одеса – місто з багат шаровою історією та унікальним архітектурним обличчям. У часи соціальних потрясінь та війни особливо актуальним стає питання збереження її культурного коду, вплетеного в національний соціокультурний простір. Саме бібліотечне краєзнавство, як форма документування та популяризації локальної культурної спадщини, відіграє ключову роль у цьому процесі.

Наразі актуальності набуває перечитання та переосмислення творів минулого і про минуле Одеси та одещини, що зберігаються у бібліотечних фондах. Так, у фонді НБ НУ «ОЮА» знаходяться цікаві видання з краєзнавчої тематики – «Архитектура старой Одессы» М. Синявера [5] та «Омут» А. Сурилова [6], які відобразили і зберегли образ старої Одеси, формуючи основу для сучасного краєзнавчого дискурсу у світлі історичних трансформацій та сучасних викликів спричинених війною, у контексті історичних паралелей між ХХ століттям і сьогоденням.

Бібліотечне краєзнавство в широкому розумінні, визначають як сферу науково-практичної діяльності бібліотеки, пов'язану із збиранням, опрацюванням, зберіганням і доведенням до користувача краєзнавчих і місцевих документів, а також науково-дослідної діяльності [1, 2]. Воно включає створення краєзнавчих каталогів, організацію виставок, публікацію досліджень та проведення

освітніх заходів. Бібліотечне краєзнавство є формою колективної пам'яті. Воно сприяє, зокрема, і збереженню унікальної міської ідентичності. Варто відмітити важливість звернення до краєзнавчих студій літературної спадщини, що становить важливу компоненту для збереження ідентичності окремого культурного виміру, що «наразі перебуває під загрозою знецінення або обмеження увагою під впливом світоглядно-ціннісних аберації епохи глобалізації» [4]. Разом з тим, кожна доба по-своєму прочитує твори минулого, додаючи щось своє до аналізу, збагачуючи і трансформуючи сенси, що відображають актуальні цінності, світогляд та культурний контекст свого часу.

Мойсей Маркович Синявер (1879–1949) – архітектор, художник і дослідник, який залишив глибокий слід у культурному ландшафті Одеси. Видання «Архитектура старой Одессы» М. М. Синявера було опубліковане у 1935 р. Ця праця містить детальні замальовки та описи архітектурних пам'яток нашого міста, багато з яких не збереглися до сьогодні. Малюнки були створені М. Сенявером у 1920–1922 роках у період після революційних змін і воєнних руйнувань, що надає їм додаткової історичної цінності. У виданні можна знайти зображення Воронцовського палацу із зруйнованим у Другій світовій війні Орловським корпусом, Строгановського мосту, Старого базару, воріт Старого Християнського кладовища, знищеного у 20-30 рр XX ст. та інші архітектурні пам'ятки кінця XVIII – початку XIX ст. Роботи відображають стан міста в період революційних змін та руйнувань, що надає їм додаткової історичної цінності. Вартим уваги є цікавий, фаховий опис Мойсеєм Марковичем архітектурних об'єктів Одеси, а також її історії, яка тяжіє до поширеного в Російській імперії трактування історії міста.

Видання містить велику кількість, зокрема, малюнків М. Синявера, на яких зображено Старий базар, що знаходився на місті сьогоденішнього Старобазарного скверу в Приморському районі Одеси, а також опис історії створення та особливості архітектурного ансамблю базару. Варто відмітити, що архітектурне оформлення міського простору XIX століття часто поєднувало утилітарну функціональність із класичною естетикою, що підкреслювало статус і значення публічних місць. Яскравим прикладом такого підходу якраз і була забудова одеського Старого базару. Головна будівля комплексу, споруджена у 1830 році за проектом Торічеллі, вирізняється доричною колонадою, а навколишні споруди – напівциркульними арочними вікнами, що контрастують із пласким перекриттям центральної частини. Периметр площі формують двоповерхові торгові споруди, нижній ярус яких має рустовані аркади, а верхній – оздоблений доричними колонами. Така композиція не лише відображає неокласичні тенденції доби, а й засвідчує прагнення до впорядкованого та водночас візуально насиченого архітектурного середовища.

Мойсей Маркович фіксує не лише архітектурні деталі, але й атмосферу міста, його «європейський лоск» та унікальність. Однак відчувається у його роботах туга, розпач, прощання, передчуття невідворотних змін і втрат.

Можна стверджувати, що видання авторства М. Синявера не лише показує Одесу, як місто з архітектурною душею, а й як простір людських трагедій, змін і адаптацій. Адже М. Синявер, який народився і виріс в Одесі, відчував і любив Одесу. Приїзд до Одеси у 1920 р. з Петрограда був втечею від пекла революційних подій, експропріації майна архітектора і невизначеності. Творчість М. Синявера, особливо в період після революції 1917 року, відображає складний процес адаптації митця до нових соціально-політичних реалій радянської держави, його намагання зберегти пам'ять про культурну спадщину та власну самість через мистецтво. Синявер, як представник «старого світу», опинився в ситуації, коли його естетичні цінності та підходи не відповідали новим вимогам. Однак, замість відкритого спротиву, він обрав шлях збереження культурної спадщини через документування архітектурних пам'яток, що можна розглядати як форму «внутрішньої еміграції». Він здійснював дослідження зруйнованого простору міста як втраченого минулого.

У своїх роботах М. Синявер фіксує не лише архітектурні об'єкти Одеси, але й стан міста після революції – руїни, занедбані будівлі, зміни в міському середовищі. Ці зображення можна розглядати як вияв ностальгії та болю за втраченою культурною спадщиною. Його твори передають відчуття втрати та прагнення зберегти пам'ять про «стару Одесу», яка більше не існує.

Свого часу І. Франко у передмові до повісті «Захар Беркут» писав, що «праця історична має вартість, коли факти в ній представлені докладно і в причинів зв'язку; повість історична має вартість, коли її основна ідея зможе зайняти сучасних, живих людей, то значить, коли сама вона жива й сучасна» [5, с. 7]. Сьогодні серед жанрового розмаїття новітньої історичної прози особливе місце належить історичному роману. Цей жанр вирізняється не лише широкою тематичною палітрою, а й поліфонічністю наративу, гнучкістю композиційних рішень та значним розширенням хронологічних меж оповіді. Сучасні автори активно переосмислюють історичні події, інтегруючи в сюжет паралельні часові площини, а також приділяють особливу увагу глибинному психологізму. Центальною стає внутрішня динаміка персонажів – розвиток їхніх характерів, моральних орієнтирів і світоглядних трансформацій, що часто відбуваються в умовах складних життєвих випробувань, криз або переломних історичних моментів.

Відомий правознавець Олексій Васильович Сурілов (1928 – 1999) у своєму історичному романі «Омут» зображує Одесу періоду революційних змін, воєн і соціальних потрясінь початку ХХ століття, які ускладнювались тим, що на Півдні України в той період постійно змінювалися влади, «практично на одній території одночасно діяли гетьманці, німці, війська Директорії (петлюрівці), добровольчі частини, сили самооборони, союзний десант, радянські загони, формування місцевих незалежних отаманів» [3].

Через призму особистих історій героїв автор передає атмосферу міста, його соціальну структуру та культурні трансформації. У романі цікаво розкриті історичні постаті: більшовицький головком Михайло Муравйов, сім'я керівника

одеської Червоної гвардії М. Кангуна, отаман Григор'єв та ін. З великою увагою до деталей змальовано міський простір тогочасної Одеси – вулиці, архітектуру, інтер'єри, що дозволяє читачеві глибоко зануритися в атмосферу епохи. Ці описи мають вагомому краєзнавчу та історичну цінність, оскільки ґрунтуються на достовірних документальних джерелах і відображають реальні зміни в урбаністичному середовищі та соціальному житті міста. Такий підхід забезпечує високий рівень історичної автентичності художнього тексту і стає поштовхом до ознайомлення з новітніми історичними дослідженнями, що висвітлюють означений період і окремі історичні постаті.

Можна констатувати, що проаналізовані твори М. Синявера та О. Сурілова є не лише художніми, але й краєзнавчими джерелами, що фіксують історичну, соціокультурну пам'ять Одеси.

Сьогодні Одеса, як і вся Україна, знову переживає складні часи, пов'язані з війною та загрозою втрати культурного надбання. У цьому контексті набуває особливої цінності прагнення закарбувати пам'ять про події років воєнного стану через твори мистецтва, через проекти з документування та збереження історичних фактів в умовах сучасних викликів.

Особливої актуальності наразі набуває проблема осмислення того, яким чином локальна ідентичність – зі своїми унікальними історичними наративами, просторовими кодами та культурними практиками – інтегрується в ширший контекст національної пам'яті та культурної спадщини. Вивчення цього процесу дає змогу зрозуміти механізми формування спільної української ідентичності.

Список використаних джерел:

1. Дейниченко О. В. Краєзнавчі дослідження як результат впливу поняття “вузівське краєзнавство” на краєзнавство бібліотечне (досвід НБ МДУ). *Науково-дослідна діяльність наукової бібліотеки Маріупольського державного університету* : матеріали І науково-методичного семінару, 29 листопада 2012 р. / ред. А. П. Шакула. Маріуполь : МДУ, 2013. С. 126–135.
2. Кушнарєнко Н. М. Бібліотечне краєзнавство : підручник. Київ : Знання, 2007. 502 с.
3. Лисенко А. А. Військова та політична діяльність отамана Н. Я. Григор'єва (Серветника) у 1918–1919 рр. *Український історичний журнал*. 2009. № 6. С. 63–80.
4. Расевич Л. П. Літературне краєзнавство в естетико-ціннісній парадигмі епохи глобалізації. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 1. С. 208–221. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/3594/3614>
5. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. Київ : Наукова думка, 1978. Т. 16. С. 7.

Ключові слова: краєзнавство; бібліотечне краєзнавство; історія Одеси; історія архітектури; М. М. Синявер; О. В. Сурілов.

Keywords: local history; library local history; history of Odesa; history of architecture; M. M. Synyaver; O. V. Surilov.